

ЕЗИКОВА КУЛТУРА / LANGUAGE CULTURE

ЗА ПРАВОПИСА НА ЧИСЛИТЕЛНИТЕ ИМЕНА ЗА ПРИБЛИЗИТЕЛНО КОЛИЧЕСТВО

ВАНИНА СУМРОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
vsumrova@ibl.bas.bg

Езиковата бележка е посветена на правописните особености на сложните и съставните числителни имена, с които се изразява приблизително количество. Изброяват се множество примери и се коментира употребата на тире или дефис в зависимост от различни фактори. Посочен е и правописът в случаите, когато приблизителността е изразена не само с числителни имена, но и с изрази от типа *ден-два*, *година-две*, *днес – утре*, *час – час и половина*, *ден – ден и нещо*.

ON THE SPELLING OF APPROXIMATING NUMBERS

VANINA SUMROVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
vsumrova@ibl.bas.bg

This language note deals with the spelling rules for numerals expressing an approximate quantity (approximating numbers). Numerous examples are listed, serving as a basis for a discussion of the various factors determining the use of a dash (–) or a hyphen (-). In addition, the author comments on the spelling of cases where approximation is expressed by combinations such as *ден-два* “a day or two”, *година-две* “a year or two”, *днес – утре* “today or tomorrow”, *час – час и половина* “an hour – an hour and a half”, *ден – ден и нещо* “a day or so”, rather than by numerals alone.

Изразяваме приблизителност на количество (брой на предмети, период от време – час, ден, на мерна единица – метър, лев, килограм, и др.) по няколко начина. Тук се спираме на правописните особености на числителни имена и други изрази за приблизителност.

Специалните числителни имена, образувани от друго числително чрез наставката *-ина*, напр. *десет – десетина, дванайсет/дванадесет – дванайсетина/дванадесетина, два̀йсет/два̀десет – два̀йсетина/два̀десетина, сто – стотина* и под., с които посочваме количество, близко (по-малко или по-голямо) до назованото с произвеждащото числително име (в посочените примери – около десет, дванайсет, два̀йсет или сто), не създават правописни затруднения.

Разгледаните производни думи обаче се образуват от твърде малко числителни. По-често приблизителния количествен обхват означаваме чрез сложни числителни, образувани от две или повече числителни имена, напр. *едно-две, четири-пет, шест-седем-осем, осемдесет-деветдесет, сто-двеста, половин-един, първа-втора* (седмица), *трети-четвърти* (клас), *пето-шесто* (място), *двама-трима, 20 – 25, 1000 – 1500, 20 – 30 – 40* и т.н. Така приблизителност на количество може да се изрази и при двата вида числителни: бройни, включително мъжколичните, и редни. Възможно е единият от елементите в тези образувания, по-често първият, да е числително, съдържащо наставката *-ина*, напр. *десетина-два̀йсет, петдесетина-сто, стотина-двеста, пет-шестина, десет-два̀йсетина*.

От примерите се вижда, че правописът на сложните числителни за изразяване на приблизително количество не е еднакъв.

Между отделните елементи на сложното числително се поставя дефис (малко тире), когато са написани с думи: *пет-шест, петнадесетина-два̀йсет, двеста-триста* и под.

Това важи и за примери от типа *два-тринайсет* вм. *дванайсет-тринайсет*, *два-трийсет* вм. *два̀йсет-трийсет*, *четири-петстотин* вм. *четиристотин-петстотин*, *пет-шестстотин* вм. *петстотин-шестстотин*, при които първото числително е със съкратена основа. Те са характерни за разговорната реч, но ги откриваме и в съвременни писмени текстове, срещат се и в народното творчество (срв.: *Домакинот си имал саде едно мъжко дете от два-тринайсет години*. К. Шапкарев, Сборник от български народни умотворения, т. IV).

Същото изписване – с дефис, се отнася и за езикови изрази като (след *ден-два*, (най-късно до) *година-две, лято-две-три* (не съм почивал), при които първата съставка не е числително, а съществително в единствено число и със значение съответно ‘един ден’, ‘една година’, ‘едно лято’.

С тире се оформят сложните числителни имена за изразяване на приблизителност, ако са с написани с цифри, напр. *20 – 30, 600 – 700, 2500 – 4000* и под. Тире се пише също така и в случаите, когато формата на поне едното от числителните е съставна, а самите те са написани с думи, напр. *двадесет и две – двадесет и седем, трийсет – четирийсет и пет, триста и осемдесет – четиристотин* и т.н.

Използваме тирето и когато приблизителността е изразена не с числително име, а с друга част на речта (съществително или наречие) или дори с цяло словосъчетание, както е в следните примери: (във) *вторник – сряда*, (след) *петък – събота*, *днес – утре*, *утре – вдругиден*, *час – час и половина*, *ден – ден и нещо*, *минута – минута и 10 (20, 25) секунди*.

✉ *Гл. ас. д-р Ванина Сумрова*

Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

✉ *Assist. Prof. Vanina Sumrova, PhD*

Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

Публикувано: 30 септември 2022

Published: 30 September 2022